
KOSTIMOGRAFIJA

Radoslav Lazić

ANGELINA ATLAGIĆ, UMETNOST SCENSKOG KOSTIMA
Evropski postmoderni kostimografski opus

**POGLED NA EVROPSKA OSTVARENJA
SCENSKOG DIZAJNA**

Angeline Atlagić i njen kostimografski teatar, 2000-2007.

je beogradska, srpska i, možemo slobodno reći, evropska kostimografkinja. U razdoblju 2000-2007. ostvarila je na evropskim teatarskim scenama impresivan opus preko 30 dramskih, operskih i baletskih predstava. Njeni scenski kostimi primer su visokog stilskog postignuća postmodernog scenskog dizajna na početku XXI veka. Na scenama Moske, Madrida, Atine, Stokholma, Beograda, Ljubljane, Skoplja, Soluna, Udina, Podgorice, Maribora, Celja... Redovan je gost kao slobodna i nezavisna umetninica.

Kostimografska ostvarenja Angeline Atlagić predstavljaju izrazite estetske konstituente postmodernog pozorišta i nezaobilazan su umetnički doprinos teatru modernih ten-

dencija savremene epohe.

Krunu njenog kostimografskog angažmana predstavlja ostvarenje od preko 800 scenskih kostima za operu „Rat i Mir“ Sergeja Prokofijeva u Operi Boljšoj teatra u Moskvi, 9. XII 2005.

Dakle, ova vrsna umetnica, umetničkim ostvarenjima, na središnjim beogradskim, srpskim, kao i na ex jugoslovenskim scenama, pridodala je u poslednjoj deceniji, evropske kreacije, svome dizajnerskom kostimografskom opusu. Taj stvaralački kostimografski opus, sadrži teatrografiju i filmografiju od preko 150 ostvarenih scenskih, filmskih i televizijskih predstava. Ovaj opus čini imponozantno umetničko delo, od preko 3000 kostima, o čemu svedoči bogata teatrološka dokumentacija u umetničkom arhivu Angeline Atlagić i njena teatarska hemeroteka.

Kostimografske skice, nacrti za kostime, makete, studije, slike i fotografije kostima, vizuelna svedočanstva u stvaranju kostima u pozorišnim radionicama, krakti video filmovi i spotovi, snimljene predstave su primarni teatrološki izvori za dijahronijsku teatrološku procenu ovog monumentalnog kostimografskog dela Angeline Atlagić. Teško je naći zajednički estetski imenitelj tako veličanstvenog scenskog opusa ostvarenog u najrazličitijim pozorišnim žanrovima koje poznaje teatarski praksis. Pa, ipak, možemo ukazati na širok dijapazon njenog metoda upotrebe citata od istorijskog do scenskog kostima i dalje sve do obnaživanja glumca i oblačenja lika u sopstvenu kožu na sceni.

Likovne, pozorišne, dramske, estetske vrednosti kostimografskog postmodernizma Angelina Atlagić ostvaruje inventivno, precizno, uz svu lepotu crteža i harmoniju boja, uvek težeći rembrantovkim tamnim gamama u kojima svetlost igra zapaženu ulogu.

Njeno umetničko, tehničko i kreativno delo i u kome je veoma teško odvajati kostim i scenu, režiju i glumu, čini svojevrsnu kostimografsku dramaturgiju postmodernog teatra, novih umetničkih tendencija. Sama umetnica, govoreći o svojoj predstavi Biljane Srbljanović „Alisa“ (Beograd, Atelje 212 – Stokholm 14 X 2004) napomenuće da su „kostimi realistični, ali njihova upotreba, skidanje, presvlačenje prati dramaturgiju i omogućava mnogobrojna značenja.“ Upravo ta činjenica občačenja i svlačenja ukazuje na kostimografski metod Angeleine Atlagić.

Njeni kostimografski likovi su i obučeni i svučeni. Tako odeveni ili polunagi, često i totalno nagi, upućuju na svojevrsne scenske znakove, na kostimografsku antropologiju. Zapravo kostimi Angeline Atlagić na postmodernoj sceni organski su usklađeni s režijskim prosedeom i predstavljaju drugu kožu dramskog lika ili je koža glumca svojevrsni kostim nagote. Otuda možemo zaključiti da njeni kostimografski likovi, pored estetske funkcije, ostvaruju izuzetnu, izrazitu, erotičnost na sceni, pa se često mogu uzeti kao primer erotskog u funkciji estetskog na sceni.

Estetsko zadovoljstvo u kostimografskoj stvaralačkoj laboratoriji je glavna odlika ovog scensko-umetničkog dizajniranja i njegovog teatarskog sinkretizma. Zajedno s dramaturgijom, režijom, glumom, scenografijom, scenskim vreme prostorom, u kome igra i muzika, svetlost igraju jednako važne umetničke konstituente, čije se gradiranje, kontrstiranje, kvalifikacija i kvantifikacija ucelovljuju proporcionalno zahtevima režijskog i estetskog *Work in progress*-a. Režija ima presudnu ulogu arbitra i stvaraoца scenske umetničke celine, uz funkcionalnu i strukturalnu ulogu svih konstituenata umetničkog scenskog stvaranja i estetske predstave dela na sceni. Scenski kostim je nezaobilazni deo scenske umetničke tvorevine.

Mislim da kostimografski opus predstavljen, sada i ovde, na najbolji način svedoči, kako je u samom biću pozorišne

umetnosti tajna istraživačkog novog izražajnog duha čemu stremljenje svekoliko umetničko reprezentativno predstavljačko stvaralaštvo, u ma kom i ma kakvom se obliku emaniralo, u svojoj estetskoj neponovljivosti i obliku, kao jedina živa umetnost.

Ova izložba na najbolji način svedoči istraživačke, umetničke, estetske tendencije postmoderne kostimografije i svekolikog teatarskog dizajna i najzad, likovnu poetiku Angeline Atlagić, u traganju za vizibilnim svetom na sceni. Pogled na Evropski kostimografski postmoderni opus, 2000-2007, Angeline Atlagić, koji se prikazuje na Izložbi njenih kostimografskih skica, studija i ostvarenja

Na evropskim scenama do Moskve do Madrida, od Atine do Štokholma, od Beograda do Skoplja i Ljubljane u Muzeju pozorišne umetnosti Srbije, svedoči, kroz krupne planove na foto-poseterima, i fragmente, prikazane i ostvarene na velikim scenama evropskih teatarara, na početku XXI veka, samo su mali izbor citata i fragmenata iz kostimografskog panoptikuma naše umetnice, prve među jednakima – *primus inter pares* – sa naših prostora, koju smo kroz njenu umetničku ličnost i delo darovali evropskom teatru na dramskim, operskim i baletskim scenama. Na vrhuncu svoga umetničkog umeća naša umetnica teži ostvarivanju celovitog dizajna predstave. Zato, uporedo, sa kostimografskim, ona se posvećuje i scenografskim stvaralačkim zadacima na sceni. U svom autorskom zapisu Angelina Atlagić će posvedočiti da je za njen scenski opus bitan „kompletan dizajn scene i kostima“.

Ona ističe važnost činjenice da je to bilo moguće „prateći rediteljski rad sa glumcima od samog početka“, ali i kreativno učešće u *Work in Progress* – u Delu u Nastajanju – radeći scenografske i kostimografske studije u svim fazama rađanja predstave.

To je dalo rezultat u njenoj umetničkoj laboratoriji, da vizuelna komponenta predstave – scena, kostimi, scensko svetlo postane suštinski deo utkan u dramaturgiju predstave i samu igru glumaca.

Temeljeći svoj kostimografsko-scenografski opus, u kome je neuporedivo dimimamtnije kostimografsko stvaralaštvo, u velikom luku od istorijskog pa sve do savremenog odevanja, scenski kostimi Angeline Atlagić pokazuju kostimizaciju kao svojevrsnu multimedijanu galeriju kostimografskih ostvarenja, u ključu postmoderne scenske estetike, u čijem delu sve je dozvoljeno, što je u funkciji postmoderne režije, od mešanja i zamene različitih postupaka i oblika, od rediteljskih hermeneutičkih čitanja žanrova, do intertekstualnosti, citatnosti, kontaminacije, adaptacije vreme/prostora, od konstrukcije do postmoderne dekonstrukcije na sceni...

Likovni rafinman u oblačenju i svlačenju na sceni, stilizacije, intervencije i slikanje na koži glumca, u kostimima i maskama Angeline Atlagić, predstavlja visoko sofisticirani scenski dizajn osobitih estetskih znakova i značenjskih vrednosti. Plasičnost, scenska kinetika i dinamika kostimografskih modela i likova u „teatru u teatru“, predstavljaju svojevrsnu lutkovnost modela i likova na sceni, podsećajući nas na Kregove „supermarionete“, a njeni scenski prostori u igri predstavljaju u prostoru, svetlosti i tami, koje utemeljuje Apijina velika reforma modernog teatra, i na koju se pozivaju umetnici Bauhausa i još više scenski postmodernisti recentne postmoderne režije i njeni teoretičari – sve su to prizori visoke estetske izražajnosti postmodernog teatra i njegove estetike.

Čekajući veliku retrospektivu kostimografsko-scenografske umetnosti i njenog modernog i postmodernog scenskog dizajna Angeline Atlagić, uz objavljivanje njene monografske mape, kao i ukupne ostvarene teatrografije, sa studijskim kritičko-teorijskim tekstovima, pred nama je delo

scenskog dizajna evropskog postmodernog kostimografskog opusa dostojno divljnja, osobite umetničke poetike i teatarske estetike na početku XXI veka, na evropskim prostorima.

Angelina Atlagić (Stanišić, Sombor, 29. VI 1962.).

Angelina Atlagić završila je studije Scenskog kostima na Fakultetu primenjenih umetnosti u Beogradu, u klasi prof. Milanke Berberović, 1985.

Pored dramskih predstava, stvarala je kostime za balet, operu, dečje i lutkarske predstave. Uradila je kostimografiju za tri igrana filma, kao i značajne projekte u dramskim i kulturno-zabavnim produkcijama TV Beograd i TV Skoplje. Od 1999. predaje Kostim i masku na Fakultetu dramskih umjetnosti, na Cetinju. Izlagala je na mnogim izložbama scenografije, kostimografije i scenskog dizajna u zemlji i svetu. Uporedo sa kostimografijom sve češće radi i scenografiju, i scensko svetlo, kao totalni scenski dizajn. Za svoja umetnička ostvarenja dobila najviše nacionalne i internacionalne nagrade. Evropski postmoderni kostimografski opus, 2000-2007, Angeline Atlagić u Muzeju pozorišne umetnosti Srbije povodom 41. BITEF-a koincidira s novim teatarskim tendencijama, što bi trebalo da bude u samoj suštini ovog značajnog evropskog i svetskog festivala.

Radoslav Lazić: Kako i na koji način uvodite mlade u scenski kostim, scenografiju i scenski dizajn na FDU, na Cetinju, gde ste profesor za ove umetničke discipline?

Angelina Atlagić: Pošto je moj zadatak da obučavam reditelje, trudim se pre svega da polazna osnova bude slična onome što imaju studenti Fakulteta primenjenih umetnosti, koji će biti njihovi budući saradnici. Osnova je teoretska, istorija kostima, scenografije, elementi i tipovi scene, različiti pozorišni žanrovi, ali uz sve to na praktičnim vežbama i zadacima proveravam koliko je to teoretsko znanje prihvaćeno i da li studenti uspevaju

da ga koriste u praksi. Savladavanje teoretskih znanja, upoznavanje sa konvencijom i zakonitostima pozorišta, samo je polazna, ali nezaobilazna stepenica u obrazovanju mladih reditelja. To je osnova koja ne treba da ograničava, već naprotiv, da otvara polje slobode za neograničenu kreaciju. Dosledno sprovođenje pravila i teoretskih znanja o pozorištu stvara dosadne predstave. Pozorišna umetnost je živa, sva u suprotnostima i konfliktima i bez tog suprotstavljanja nema uzbudljivog pozorišta i predstave. Da bi mogli nesputano da kreiraju, da ruše konvencije i pravila i uspostavljaju nova, studenti moraju prvo da ih savršeno poznaju.

Radoslav Lazić: Koji su Vaši saveti budućim kostimografima, scenografima i umetnicima scenskog dizajna?

Angelina Atlagić: Pozorišna umetnost je u stalnom kretanju i promenama. Ponekad se čini da se vraćamo na staro, ali to je spiralni put i to staro je uvek na neki način drugačije i novo. Teško je davati savete u umetnosti, elementi sa kojima radimo su isti, sve je već viđeno, ali ono sto pozorišnu umetnost čini jedinstvenom je to da ona postoji u ograničenom trenutku vremena i prostora i da je neponovljiva. Svaka pozorišna predstava je mikrokosmos sa svojom estetikom, jedinicom merenja vremena, lepote... Uprkos trendovima koji se šire velikom brzinom i za kratko vreme postaju svetska pojava, važno je da se u okviru trenutno opšteprihvaćene estetike pronalaze nova i originalna rešenja. Estetika scene i kostima mora proizaći iz same predstave, rediteljskog koncepta, glumačke igre i dramaturgije. Ma kako neko rešenje vizuelno bilo atraktivno, ako nije u organskom spoju sa datom predstavom, ako nije izraslo iz procesa rada, ono neće moći da funkcioniše samo za sebe, jer pozorišna predstava je kolektivni čin i uspešna je samo ako su svi elementi koji je čine u skladu sa celinom.